



Technische bijlage

Landelijk verdiepend onderzoek aansluiting
onderwijs-jeugdhulp 2021

Leonie Middelbeek, Benjamin Bremer, Marjolein
Bomhof en Michiel van der Grinten

Inhoudsopgave

Voor u ligt de technische bijlage. In deze bijlage staan documenten die horen bij het rapport verdiepend onderzoek aansluiting onderwijs-jeugdhulp 2021.

Het analysekader geeft de bestaande literatuur rondom de aansluiting onderwijs-jeugdhulp weer. Het is in het begin van het onderzoek ontwikkeld, mede op basis van het analysekader van de vorige meting in 2018. Het analysekader gaf richting aan het verdere onderzoek.

Informatie over de respons op de vragenlijsten en de schalen die zijn gebruikt is in bijlage 2 te vinden. In het onderzoek is een vragenlijst onder samenwerkingsverbanden uitgezet (bijlage 3). Ook zijn er enkele vragen aan ouders gesteld (bijlage 4). Als laatste vonden er panelgesprekken plaats met samenwerkingsverbanden, gemeenten, schoolbestuurders, jeugdhulp, reguliere scholen en speciaal onderwijs scholen waarvan de gespreksleidraad in bijlage 5 te vinden is.

Bijlage 1	Analysekader	5
Bijlage 2	Methoden, respons en schalen	19
Bijlage 3	Vragenlijsten.....	26
Bijlage 4	Vragen ouders.....	43
Bijlage 5	Gespreksleidraad	47

Bijlage 1 Analyse kader

1. Inleiding

Dit analysekader bouwt voort op het 'originele' analysekader dat in 2018 in het kader van de lange termijn evaluatie passend onderwijs werd opgesteld en gepubliceerd.¹ In vergelijking met 2018 is de aandacht voor de aansluiting onderwijs-jeugdhulp gegroeid en is er zowel landelijk als regionaal actief ingezet op versterking van de aansluiting. Om deze reden is het kader bijgesteld op grond van recent onderzoek naar ontwikkelingen en ervaringen met de verbinding onderwijs-jeugdhulp. Het analysekader vormt de basis voor de onderzoeksinstrumenten: een online vragenlijst voor directeuren/coördinatoren van samenwerkingsverbanden primair en voortgezet onderwijs en gespreksleidraden voor panelgesprekken met vertegenwoordigers van onderwijs en jeugdhulp. In het analysekader gaan we achtereenvolgens in op de focus en afbakening van het onderzoek, het analysemodel en de uitwerking daarvan. Tot slot geven we een overzicht van de geraadpleegde literatuur.

2. Focus en afbakening van het onderzoek

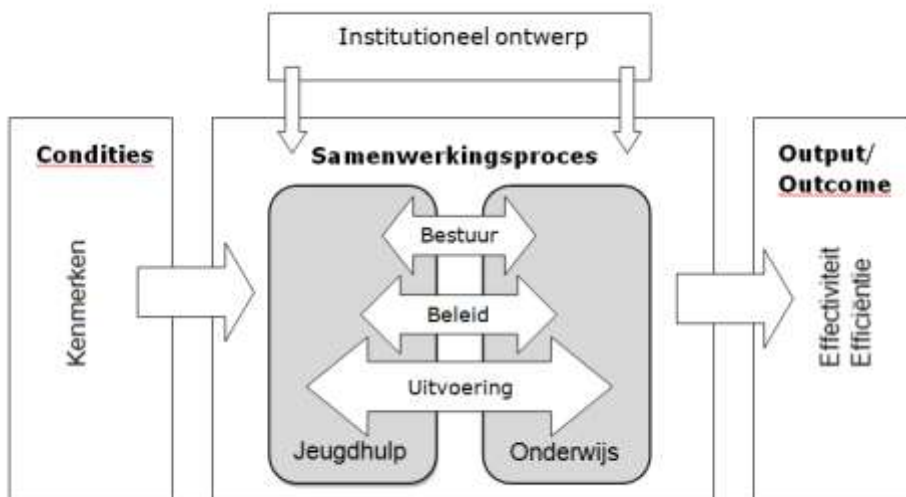
De focus in dit onderzoek ligt op (ontwikkelingen in) de wijze waarop de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp wordt vormgegeven. Het onderzoek heeft een verdiepend karakter, waarin zowel het perspectief van het onderwijsveld als dat van jeugdhulp/gemeenten wordt meegenomen. De opbrengsten van het onderzoek bestaan uit informatie over hoe scholen hun onderwijsondersteuning handig en effectief kunnen integreren met jeugdhulp, hoe samenwerkingsverbanden daar ruimte en randvoorwaarden voor kunnen creëren en hoe dat bestuurlijk geborgd kan worden in (regionale) afspraken tussen onderwijs en gemeenten. Daarnaast is er aandacht voor de tevredenheid van samenwerkingsverbanden over de aansluiting onderwijs-jeugdhulp ten opzichte van 2018. Het onderzoek is gericht op het primair- en voortgezet onderwijs, deze afbakening betreft de hulp en ondersteuning voor kinderen en jongeren van 4-18 jaar. Dat betekent onder meer dat de voorschoolse sector en het vervolgonderwijs (mbo) buiten beschouwing blijven.

¹ Van der Grinten et al., 2018

3. Analysemodel

We hanteren een analysemodel (zie figuur 1) waarin we de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp beschouwen als een samenwerkingsproces tussen de beide sectoren.

Figuur 1 - Analysemodel voor intersectorale samenwerking onderwijs-jeugdhulp²



De

samenwerking vindt plaats binnen de kaders van het stelsel, het *institutionele ontwerp*, in dit geval de wetgeving, beleidskaders en middelen die door de rijksoverheid aan de partijen zijn meegegeven. Het institutioneel ontwerp is geen onderwerp van onderzoek. We lichten het institutioneel kader hier kort toe. De Jeugdwet regelt de decentralisatie van alle vormen van jeugdhulp naar gemeenten en voorziet in een jeugdhulpplicht. Deze jeugdhulpplicht omvat de verantwoordelijkheid van gemeenten voor de toegang tot passende jeugdhulp en de toekenning ervan. De Wet passend onderwijs regelt dat schoolbesturen in het primair en voortgezet onderwijs samenwerken in samenwerkingsverbanden, waarvan ook het speciaal onderwijs deel uitmaakt. De Wet passend onderwijs voorziet in een zorgplicht voor scholen: scholen moeten ervoor zorgen dat een kind dat extra begeleiding en ondersteuning nodig heeft, altijd een plek in het onderwijs krijgt. Beide wetten schrijven ook voor dat samenwerkingsverbanden en gemeenten op overeenstemming gericht overleg (oogo) voeren over de afstemming van hun plannen voor passend onderwijs en jeugdhulp.

Het institutioneel ontwerp is in de laatste jaren aangepast, onder andere door wijzigingen in de wetgeving rondom de aansluiting onderwijs-jeugdhulp. Uitgebreide evaluaties van zowel de Jeugdwet als de Wet passend onderwijs hebben laten zien dat er (zoals verwacht) veel tijd nodig is voor invoering, uitwerking en afstemming van het 'nieuwe' beleid en dat deze implementatie nog steeds in ontwikkeling is. Tegelijkertijd wordt duidelijk dat er (dringend) verbeteringen nodig zijn in het institutionele ontwerp, al lijkt het niet noodzakelijk de reeds ingezette koers drastisch te wijzigen. Voorbeelden van aanpassingen zijn de 25 voorstellen die het ministerie van OCW doet om passend onderwijs te verbeteren.³ Daarmee is ook het streven naar inclusiever onderwijs formeel aangekondigd.

² Gebaseerd op Ansell & Gash's model of Collaborative Governance voor intersectorale samenwerking.

³ Zie Kamerbrief Verbeteraanpak passend onderwijs en route naar inclusiever onderwijs (4 november 2020).

Een ander voorbeeld is de aanpassing van wet- en regelgeving om de systemen voor onderwijs en zorg beter te verbinden.⁴ Behalve de uitkomsten van de beleidsevaluaties, is het denkbaar dat ook de nieuwe kabinetsperiode de beleidskaders (verder) in beweging zal brengen.

4. Uitwerking van het analysemodel

Hieronder werken we de onderdelen van het analysemodel verder uit, namelijk:

- A. Conditie: achtergrondkenmerken van gemeenten en samenwerkingsverbanden en context
- B. Samenwerkingsproces: de wijze waarop de aansluiting vorm krijgt en wordt ervaren
- C. Output en outcome: de gepercipieerde opbrengst van de samenwerking

A. Conditie

Zowel over de samenwerkingsverbanden po en vo als over gemeenten zijn gegevens beschikbaar die wij kunnen meenemen als achtergrondkenmerken en context. Hieronder volgt een overzicht van factoren waar we in dit onderzoek rekening mee houden:

- Budget en vereveningsopdracht samenwerkingsverbanden po en vo
- Budget dat gemeenten ter beschikking hebben voor jeugdhulp
- Aantal gemeenten die in het geografische gebied van het samenwerkingsverband liggen
- Gemeentegrootte naar aantal inwoners
- De wijze waarop de gemeente jeugdhulp organiseert. De meerderheid van de gemeenten (ruim 85%) geeft jeugdhulp vorm middels lokale teams of een variant daarvan⁵. We gaan uit van een 3-deling in de wijze waarop die georganiseerd kunnen zijn⁶:
 - A. Brede integrale teams (0-100)
 - B. Domein/doelgroep specifieke jeugdteams
 - C. Generalistische wijkteams als voorpost voor meer gespecialiseerde teams

Daarnaast kunnen gemeenten een andere aanpak hanteren, bijvoorbeeld door de werkwijze van voor de transitie continueren. Ook kan er sprake zijn wijkoverstijgende, gemeentelijke of regionale jeugdteams, bijvoorbeeld voor het vo of mbo.

- Verdeelmodel samenwerkingsverbanden⁷: Van belang hierbij is in hoeverre een samenwerkingsverband van haar schoolbesturen een brede of smalle opdracht heeft gekregen. In het eerste geval heeft het samenwerkingsverband meer armslag en mandaat om afspraken te maken over samenwerking en zelf expertise in te zetten dan in het laatste geval. Globaal gezien zijn er drie varianten te onderscheiden in de verdeling van middelen (in de praktijk combineren de meeste samenwerkingsverbanden verschillende modellen)⁸:
 - A. Schoolmodel (middelen toegekend aan schoolbesturen en scholen)
 - B. Expertisemodel (middelen toegekend aan speciale (tussen)voorzieningen)
 - C. Leerlingmodel (middelen toegekend op basis van individuele behoeften aan extra ondersteuning)

⁴ Zie Derde onderwijs- en zorgbrief (10 november 2020)

⁵ Bv. Wijkteams, Buurteams en/of Centra voor Jeugd & Gezin (CJG)

⁶ Zie Movisie 2016

⁷ In de Monitor samenwerkingsverbanden die in het najaar van 2018 wordt uitgevoerd wordt deze conditie in beeld gebracht en worden mogelijke verbanden nader onderzocht. Zie www.evaluatiepassendonderwijs.nl. Via de monitor subsidieregeling (hoog)begaafde leerlingen (2020) weten we in hoeverre het organisatie-model van het samenwerkingsverband centraal of decentraal is.

⁸ Ledoux, G. & Waslander, S., 2018

B. Samenwerkingsproces

We beschrijven de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp aan de hand van de volgende elementen:

1. De aansluiting in de praktijk
2. Modellen van samenwerking
3. Werkzame factoren
4. Borging in beleid en bestuur
5. Knelpunten
6. Oplossingsrichtingen

B1. De aansluiting in de praktijk

Hierbij gaat het om het in kaart brengen van de wijze waarop de verbinding onderwijs-jeugdhulp momenteel in Nederland vorm krijgt. Beschrijvende aspecten zijn onder meer:

Fasering

Implementatie van samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp kost tijd en kent verschillende fases. Een bekend model voor verandering van grote onderwijssystemen is het model van Fullan⁹. Daarin wordt onderscheid gemaakt tussen de besluitvorming tot het aannemen en uitvoeren van de verandering (*initiation*), de implementatie in de praktijk (*implementation*) en de integratie en institutionalisering van de verandering die daarmee 'gangbaar' wordt (*institutionalization*). Als we dit verandermodel toepassen op de aansluiting onderwijs en jeugdhulp komen we tot de volgende vier stappen¹⁰.

- Oriëntatie: nog geen aansluiting, oriëntatie op mogelijkheden (voorbereidende fase)
- Start: initiatiefnemers zetten eerste stappen (vgl. fase *initiation*)
- Opbouw: aansluiting loopt (vgl. fase *implementation*)
- Consolidatie: aansluiting wordt verankerd (vgl. fase *institutionalization*)

We verwachten dat in vergelijking met twee jaar geleden al grote stappen is gezet en de aansluiting al meer is verschoven richting opbouw en consolidatie.

Schaalniveau

Op welk niveau krijgen de aansluiting en samenwerking vorm? We maken onderscheid tussen:

- Lokaal versus regionaal
- Kerngemeente (grootste gemeente(n) in de regio) versus overige gemeenten
- Niveau van het samenwerkingsverband, niveau van individuele schoolbesturen of scholen
- Primair- en voortgezet onderwijs, regulier - en speciaal onderwijs

⁹ Fullan, M. (2007). *The New Meaning of Educational Change* (4th edition). Teachers College Press 2007

¹⁰ Vgl. o.a. Kieft, 2016.

Betrokken partijen

Wie zijn er op dit moment betrokken bij de aansluiting? In de uitvoering gaat het onder meer om:

- 1^e lijns jeugdhulp: lokale teams (of varianten daarvan), centra voor jeugd en gezin, (school)maatschappelijk werk
- 2^e lijns jeugdhulp: gespecialiseerde zorgaanbieders
- Jeugdgezondheidszorg (jeugdarts, wijkverpleegkundigen)
- Scholen voor regulier basis- en voortgezet onderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs
- Overige actoren: o.a. leerplicht, leerlingenvervoer, wijkagent

Op beleids- en bestuurlijk niveau kunnen onder meer schoolbesturen, samenwerkingsverbanden passend onderwijs en beleidsadviseurs en portefeuillehouders van (samenwerkingsverbanden van) gemeenten betrokken zijn.

Rolverdeling

Hoe is de aansluiting georganiseerd? Wie doet wat? Relevante aspecten zijn:

- Mate waarin eerstelijns jeugdhulp op scholen wordt geboden
- Hebben scholen een vaste contactpersoon?
- Mate waarin gespecialiseerde jeugdhulp op scholen wordt geboden
- Hoe is de toegang tot gespecialiseerde jeugdhulp voor scholen georganiseerd?

Onderwijszorgarrangementen

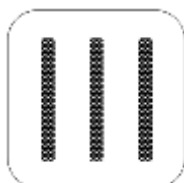
Daar waar de expertise van onderwijs en zorg gecombineerd wordt ingezet, spreken we van onderwijszorgarrangementen (OZA). Een onderwijszorgarrangement is een integraal aanbod van onderwijsondersteuning en jeugdhulp voor kinderen en jongeren die anders niet aan leren toekomen. Onderwijszorgarrangementen zijn er in verschillende soorten en maten. We onderscheiden de volgende gradaties, oplopend van minder naar meer intensief:

- Kortdurende begeleiding of behandeling van leerlingen op school, bijvoorbeeld gericht op het versterken van sociaal en persoonlijk functioneren;
- Intensieve of langdurige begeleiding of behandeling van leerlingen op school, bijvoorbeeld in de vorm van persoonlijke assistentie van de leerling;
- Een combinatie van dagbehandeling en onderwijs, bijvoorbeeld voor jongeren in een intensieve behandelsetting;
- Bovenschoolse arrangementen voor jongeren die vast (dreigen te) lopen en tijdelijk extra zorg nodig hebben om deel te kunnen (blijven) nemen aan het onderwijs;
- Ondersteuning bij het terugleiden van leerlingen uit een residentiële setting naar onderwijs;
- Ondersteuning bij het terugleiden van leerlingen uit (v)so en sbo naar reguliere scholen;
- Consultatie en advies: begeleiding, advies en/of scholing van docenten vanuit jeugdhulp.

Onderwijszorgarrangementen kunnen gericht zijn op individuele leerlingen of collectief worden aangeboden aan klassen of groepen van leerlingen.

B2. Modellen van samenwerking

We definiëren op basis van empirie en theorie een aantal mogelijke verschijningsvormen, dat wil zeggen varianten in de wijze waarop gemeenten en samenwerkingsverbanden de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp kunnen vorm geven.



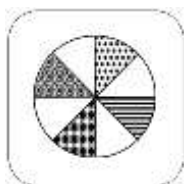
Het Schottenmodel

Dit model betreft de voortzetting van de situatie van vóór de transitie. De sectoren onderwijs en jeugdhulp blijven los van elkaar opereren, inclusief gescheiden geldstromen en gescheiden verantwoordelijkheden. Er is (nog) geen sprake van aansluiting of verbinding tussen de diverse disciplines¹¹. In dit model ligt de nadruk op een heldere afbakening van rollen en taken en budgetbewaking.



Het Ketenmodel

Dit model gaat uit van geschakelde verantwoordelijkheden met een vaste koppeling van disciplines en een vaste volgorde van handelen¹². Denk bijvoorbeeld aan de keten van onderwijsondersteuning – schoolmaatschappelijk werk – wijkteam – specialistische jeugdhulp. In dit model ligt de nadruk op het versterken van overgangen tussen de schakels.



Het Netwerkmodel

In het netwerkmodel draait het om de interactie tussen de betrokken disciplines¹³. Er is geen vooraf vastgelegde volgorde van handelen, partijen bepalen afhankelijk van het doel met wie zij een verbinding aangaan. In dit model ligt de nadruk op netwerkvorming en netwerksturing.



Het Integrale model

In het integrale model zijn diverse actoren onderdeel van één multidisciplinair team voor onderwijs en jeugdhulp, met mandaat om hulp en ondersteuning in te zetten en met een eigen integraal budget¹⁴. In dit model ligt de nadruk op het creëren van handelingsruimte voor professionals en bundeling van geldstromen en expertise.

In de praktijk kunnen meerdere modellen naast elkaar bestaan, bijvoorbeeld een integraal model voor scholen voor speciaal onderwijs en gespecialiseerde jeugdhulp naast een ketenmodel voor de overige scholen, of een schottenmodel op beleidsniveau naast een netwerkmodel in de uitvoering. Twee jaar geleden had nog maar een kleine minderheid van de gemeenten en samenwerkingsverbanden (volgens hun eigen oordeel) een integraal model. Mogelijk is dit model anno 2021 meer in gebruik genomen.

¹¹ Zie de analyse van o.a. Kruijer c.s. hieromtrent.

¹² Zie o.a. het gedachtegoed van Schuyt.

¹³ Zie de opvattingen van Hupe en Klijn en de aanpak in diverse pilots.

¹⁴ Zie de aanpak in diverse pilots met onderwijszorgarrangementen

B3. Werkzame factoren

Dit onderdeel bevat de werkzame factoren aan de hand waarvan de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp beschreven kan worden. De term 'werkzaam' verwijst naar de bevinding uit de analyse van empirie en theorie ten aanzien van de kenmerken van de samenwerking waarvan we veronderstellen dat ze kunnen bijdragen aan output en outcome. We vatten deze aspecten hierna samen in een aantal werkzame factoren¹⁵. Twee jaar geleden hanteerden we ook al de eerste vier werkzame factoren, en deze bleken goed bruikbaar om inzicht te krijgen in de aansluiting onderwijs-jeugdhulp.

1. Gedeelde visie

Binnen samenwerking kan onderscheid gemaakt worden tussen de doelen van individuele participanten en de gezamenlijke doelen. Een hoge mate van consensus over wat de gezamenlijke doelen inhouden, hangt samen met meer inzet onder individuele participanten voor die doelen. Consensus kan ook breder getrokken worden met behulp van het concept (interne) legitimiteit; leden van een samenwerking zien de gezamenlijke doelen en de middelen die men gezamenlijk inzet om het doel te bereiken als legitiem.

Dit betekent dat de manier waarop het definiëren van de doelen en middelen tot stand is gekomen, bijdraagt aan het draagvlak daarvoor onder participanten¹⁶. Indicatoren voor consensus zijn:

- Betrokken partijen hebben een gedeeld gevoel van urgentie van samenwerking
- Partijen werken bewust aan een gedeelde visie op de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp
- Professionals hebben dezelfde doelen voor leerlingen voor ogen
- Professionals zijn het met elkaar eens over de aanpak van problematiek bij leerlingen
- Partijen weten wat ze van elkaar kunnen verwachten
- Belangen van kinderen en ouders gaan boven organisatiebelangen

2. Onderling vertrouwen

Voor een effectieve samenwerking is een breed gedragen vertrouwen onder de deelnemers noodzakelijk. Vertrouwen kan hierbij gedefinieerd worden als de bereidheid om zich kwetsbaar op te stellen, op basis van positieve verwachtingen van de intenties en gedrag van de anderen¹⁷. Het prioriteren van de eigen doelen van leden boven de gezamenlijke doelen kan de samenwerking tussen gemeenten en onderwijs in de weg staan. Er kan immers wel consensus zijn over wat de gezamenlijke doelen inhouden, maar als individuele leden niet bereid zijn deze doelen (deels) boven de eigen belangen te zetten, zal de samenwerking stroef verlopen. Aansluitend zegt de theorie¹⁸ dat als het risico groot is dat individuele leden in een samenwerking meer aan hun eigen belangen denken dan aan de gezamenlijke doelen, er meer behoefte is aan governance en doorzettingsmacht om de samenwerking alsnog werkend te houden. Mogelijke indicatoren voor vertrouwen zijn:

- Partijen hebben vertrouwen in elkaars deskundigheid
- Partijen kunnen er van op aan dat de ander het werk goed doet
- Partijen houden zich aan de onderlinge afspraken
- Partijen geven elkaar inzicht in hun werkwijze
- Partijen nemen elkaar serieus als samenwerkingspartner
- Partijen hebben persoonlijk contact

¹⁵ Voor enkele factoren zijn in 2018 schalen ontwikkeld van onderling samenhangende indicatoren. Omwille van de vergelijkbaarheid van de onderzoeken in 2018 en 2020 worden eventuele aanvullende factoren apart weergegeven.

¹⁶ Zie Provan & Kenis, 2008

¹⁷ Provan & Kenis, 2008.

¹⁸ Williamson, 1975

3. *Randvoorwaarden*

Het doel van samenwerking is in essentie om samen iets te bereiken wat partijen alleen niet voor elkaar kunnen krijgen. Een belangrijke voorwaarde daarvoor is dat professionals in staat worden gesteld om de samenwerking aan te kunnen gaan. Zij moeten voldoende mogelijkheden hebben om gezamenlijk in actie te kunnen komen¹⁹. Die mogelijkheden betreffen onder andere procedures en speelruimte binnen- en tussen organisaties, gezamenlijk gegenereerde kennis en randvoorwaarden in termen van tijd, budget, technische en logistieke ondersteuning. Mogelijke indicatoren zijn:

- Professionals hebben voldoende tijd om samen te werken
- De onderlinge samenwerking is in taak- of functieomschrijvingen benoemd
- Professionals hebben voldoende kennis van elkaars werkveld
- Partijen kunnen gemakkelijk met elkaar in contact treden
- De communicatie tussen partijen is goed geregeld
- Partijen maken gebruik van elkaars deskundigheid

4. *Sturing op samenwerking*

Het institutioneel ontwerp is van dien aard dat onderwijs en jeugdhulp sectoraal zijn gefinancierd en georganiseerd. Binnen de sectoren kunnen als gevolg daarvan systemen en omgangsregels ontstaan die interactie tussen de sectoren in de weg kunnen staan. In het complexe speelveld tussen het onderwijs -en jeugdstelsel komt samenwerking niet als vanzelf tot stand. Die zal geïnitieerd, gefaciliteerd en onderhouden moeten worden. Eind jaren negentig van de vorige eeuw werd de gemeente als regisseur van jeugdbeleid aangewezen, een 'primus inter pares' die het proces van samenwerken op gang bracht en bewaakte²⁰. Het is nog de vraag of die metafoor van toepassing blijft. Maar het ligt wel voor de hand dat er ook in de huidige context een bepaalde mate van sturing op intersectorale samenwerking nodig is om deze van de grond te doen komen en in stand te houden. Mogelijke indicatoren zijn:

- Het is duidelijk wie verantwoordelijk is voor de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp
- Partijen zijn beide actief in de samenwerking
- Er is een heldere taakverdeling tussen onderwijs en jeugdhulp
- Het is duidelijk bij wie de casusregie is belegd
- Afspraken over de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp zijn vastgelegd
- Partijen kunnen elkaar aanspreken op het nakomen van afspraken

5. *Betrokkenheid van kind en ouder in de samenwerking onderwijs-jeugdhulp*²¹.

Deze werkzame factor is in het onderzoek in 2018 niet meegenomen, maar hebben we nu als nieuwe factor toegevoegd. Ten opzichte van twee jaar geleden is er steeds meer aandacht gekomen voor de rol van ouders en leerlingen. Er wordt zowel vanuit de rijksoverheid als vanuit onderwijs en jeugdhulp steeds meer ingezet om ouders en leerlingen actief te betrekken bij de inzet van jeugdhulp rondom de school. Ouders hebben expertise opgebouwd in de omgang met hun kind en het helpt als onderwijs- en jeugdhulpprofessionals vanaf de start van ondersteuning/hulp gebruik maken van deze ervaringsdeskundigheid. Ook is het van belang dat ouders en kind achter de gekozen aanpak of oplossing staan om de kans op een duurzame oplossing te vergroten. Het gebruik van de

¹⁹ Emerson e.a., 2012

²⁰ Hupe & Klijn, 1997

²¹ Dullaert, 2019 / NJi, 2017 / Peeters, 2018

participatieladder om de verschillende betrokkenheidsniveaus van informeren tot meebeslissen inzichtelijk te maken kan hierbij helpen²².

B4. Borging in beleid en bestuur

Beleidsmakers en bestuurders van gemeenten en onderwijs hebben de verantwoordelijkheid om met elkaar af te stemmen over de aansluiting tussen jeugdhulp en onderwijs en de samenwerking tussen de beide sectoren te borgen in bestuurlijke afspraken. De schotten tussen beide systemen verdwijnen niet vanzelf en zowel gemeenten als schoolbesturen opereren binnen hun eigen sector in een spanningsveld waarin bevoegdheden en verantwoording nog vorm moeten krijgen in relatie tot beleidsvrijheid en autonomie voor onder andere scholen en lokale teams. De decentralisaties in het publieke domein markeren een verschuiving van een sturende rijksoverheid naar een groter geheel van samenwerkende sectoren. Daarmee komt governance in beeld en neemt het belang van ketens en netwerken toe. Er is behoefte aan innovatie, maar ook angst voor ongewenste ontwikkelingen. Bestuurders die orde nastreven, lopen het risico een verstard systeem en bureaucratie te creëren. Bestuurders die inzetten op ontwikkeling en innovatie, kunnen verzanden in vluchtige en tijdelijke oplossingen. De beoogde verbinding tussen jeugdhulp en onderwijs vraagt derhalve om een evenwichtige combinatie van en interactie tussen ordezoekers en ontwikkelaars²³. Bestuurders en beleidsmakers zullen aan het begin de koers moeten aangeven en betrokken organisaties enige ruimte moeten bieden om de aansluiting tussen beide sectoren nader in te vullen en verbindingen aan te gaan. Tegelijkertijd is er de noodzaak om goede afspraken te maken tussen de uitvoerende partijen over te behalen resultaten en bij te sturen als die uitblijven²⁴. Mogelijke indicatoren voor borging van de samenwerking in beleid en bestuur zijn:

Planvorming en afspraken:

- Het ondersteuningsplan en het jeugdplan zijn op elkaar afgestemd
- Er zijn heldere afspraken gemaakt over onderwijszorgarrangementen
- Er zijn heldere afspraken gemaakt over de toegang tot gespecialiseerde jeugdhulp
- Er zijn heldere afspraken over de aanpak van thuiszitters

Financiën:

- Er zijn heldere afspraken over wat het onderwijs en wat gemeenten betalen
- Het onderwijs is betrokken bij inkoop van jeugdhulp door gemeenten
- De inkoopafspraken van de gemeente geven voldoende flexibiliteit om de jeugdhulp aan te laten sluiten op hulpvragen van leerlingen
- Er is een frictiepot met snel beschikbaar budget
- Er is sprake van één integraal budget voor hulp en ondersteuning

²² Hart, 1992 (Niveaus participatieladder: informeren, raadplegen, adviseren, coproduceren, meebeslissen)

²³ Teisman (2005)

²⁴ Vgl. Schnabel (2001)

Monitoring en evaluatie:

- Er zijn gezamenlijke doelstellingen geformuleerd over de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp
- Het behalen van doelstellingen wordt gezamenlijk gemonitord
- Onderwijs en gemeente herijken hun beleid op basis van monitoring en evaluatie.
- Er is zicht op kwaliteit in de praktijk, er worden kosten-batenanalyses uitgevoerd op basis van wat het beste werkt in de praktijk ²⁵

Vertaling van beleid naar praktijk:

Deze indicator hebben we nieuw toegevoegd, en was nog geen onderdeel van het onderzoek in 2018. De reden om het toe te voegen is dat we zien dat veel regio's stappen hebben gezet in het opstellen van beleid en afspraken. De volgende uitdaging wordt om te sturen op een goede implementatie van beleid en afspraken in de praktijk.

- Er worden mogelijkheden gecreëerd voor ontmoeting tussen scholen en jeugdhulp (bv gezamenlijke scholing of bijeenkomsten)
- Gemeenten, besturen en samenwerkingsverbanden stimuleren scholen en jeugdhulpprofessionals samen te werken, en maken waar nodig structuur hiervoor aan (bv vaste contactpersonen of overlegmomenten)
- Kennisleemtes in de kennis en vaardigheden van school- en jeugdhulpprofessionals wordt vertaald naar scholing en/of begeleiding van professionals
- Er is een duidelijk aanspreekpunt/procedure als scholen en jeugdhulp er zelf niet uitkomen
- Samenwerkingsverbanden en gemeenten houden actief zicht op mogelijke knelpunten in de samenwerking in de praktijk

B5. Knelpunten

In het onderzoek richten we ons op kansen en oplossingen in de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp en niet zozeer op knelpunten. In het originele analysekader (2018) staan echter wel veel knelpunten genoemd die ook nu nog in verschillende mate een rol (zullen) spelen. Het meest genoemd - door zowel samenwerkingsverbanden als gemeenten - waren knelpunten die te maken hebben met beleidsmatige en bestuurlijke borging en met randvoorwaarden. Voorbeelden zijn onduidelijkheden over rolverdeling, onvoldoende afstemming, wachtlijsten bij jeugdhulp, personele problemen/wisselingen bij gemeenten en werkdruk in het onderwijs.

B6. Kansen voor versterking aansluiting onderwijs-jeugdhulp

Welke kansen zijn er voor versterking van de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp en het vergroten van werkzame factoren? Het kan gaan om vervolgstappen, verbeteractiviteiten, goede voorbeelden en pilots. We verdelen de gevonden kansen²⁶ over drie categorieën: integraal werken & professionalisering; informatie & gegevensdeling; en flexibiliteit.

²⁵ Toegevoegd tov analysekader 2018

²⁶ Niet alle bronnen bij dit onderdeel van het analysekader betreffen wetenschappelijk en/of landelijk onderzoek. Dit heeft te maken met de aard en actualiteit van de mogelijkheden en voorbeelden.

Integraal werken & professionalisering

- Inzet van jeugdhulp in scholen voor regulier en speciaal onderwijs en/of het verbreden van teams op school waarin interprofessioneel wordt samengewerkt (door leraren en andere professionals zoals orthopedagogen, psychologen, logopedisten en jeugdartsen) waarbij:
- leraren en hulpverleners elkaar als expert zien, elkaar feedback geven en kunnen aanspreken op het handelen;
- doelen klein en zichtbaar zijn en er afspraken zijn over het moment dat deze zijn behaald;
- duidelijk is voor zowel de leraar als de hulpverlener 'wie wat doet en waarom';
- er een gezamenlijke verantwoordelijkheid is voor leerlingen
- Kennisdeling/workshops verzorgd vanuit zowel praktijk als beleid, met gezamenlijke deelname en weinig afstand tussen beleid en praktijk
- Bestuurders van gemeente en samenwerkingsverband en gemeenteambtenaren in direct contact met praktijkprofessionals informeren, waardoor gezamenlijk bijsturen mogelijk is
- Inschakelen van coaches door scholen om de kennis van leraren op het gebied van omgang met een specifieke doelgroep kinderen te vergroten. Ook kan een zorgaanbieder een gedragskundige uitlenen aan een school om dit te doen en mee te kijken naar onderwijsprogramma's voor deze leerlingen
- Invoering van een 'knooppunt' per school, waarin alle partijen die van belang zijn in de ontwikkeling van kinderen de verbinding zoeken, zoals scholen, ouders, samenwerkingsverband, schoolmaatschappelijk werk en jeugdgezondheidszorg
- Integrale intake ouders/leerlingen door onderwijs- en zorgprofessionals (in toelatingscommissie) of gezamenlijke huisbezoeken

Informatie & gegevensdeling

- Verkenning van mogelijkheden voor meer inzicht in de behoefte aan jeugdhulp (aard en omvang) van scholen en samenwerkingsverbanden én voor meer data-gedreven keuzes bij de verdeling van specialistische jeugdhulp over de verschillende schoollocaties en schooltypen
- Scholing over mogelijkheden tot verantwoorde gegevensdeling o.b.v. het Verdrag inzake de rechten van het kind. AVG en wet BIG maken gegevensdeling niet onmogelijk, er is ruimte indien goed overwogen. Ook is er een 'Model Privacy Convenant Samenwerking Onderwijs-Gemeente-Jeugdhulp' dat regionale partijen helpt om afspraken met elkaar te maken rond persoonsgegevensuitwisseling en samenwerking

Flexibiliteit creëren

- Verschillende domeinen zoals onderwijs, jeugdgezondheidszorg, jeugdhulp, welzijn, veiligheid brengen samen een budget bij elkaar waarbij besteding ervan op de werkvloer wordt bepaald
- Verkenning van mogelijkheden voor een beschikbaarheidsfinanciering in plaats van individuele beschikkingen
- Regelvrije ruimte voor onderwijsmogelijkheden op een zorglocatie, met leerlingenvervoer ernaartoe
- Meer flexibiliteit in kerndoelen en leerlijnen in het onderwijs
- Bevordering van doorstroom van zorg naar onderwijs door het wegnemen van huiverigheid bij scholen voor terugkeer van leerlingen, o.a. door heldere communicatie over de zorgplicht

C. Output en outcome

Hierbij gaat het om de meerwaarde van de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp. Outcome betreft het maatschappelijk rendement van een goede aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp. Daarbij gaat het er onder meer om dat kinderen en jongeren zich thuis en op school optimaal ontwikkelen. Hierover kan dit onderzoek geen uitsluitend geven. We beperken ons derhalve tot vragen aan respondenten over hun perceptie over de opbrengst van de samenwerking in termen van output. Daarbij refereren we aan de meerwaarde in termen van de doelen die de wetgever beoogt. De Jeugdwet heeft onder meer tot doel om kinderen en gezinnen de juiste, integrale, hulp op maat te bieden en professionals meer ruimte te bieden door vermindering van regeldruk. Met passend onderwijs wil de overheid onder meer bereiken dat alle kinderen een passende plek in het onderwijs krijgen, dat scholen de mogelijkheden hebben voor ondersteuning op maat en dat kinderen niet meer langdurig thuis komen te zitten. Analooq aan de terminologie in de wetgeving maken we onderscheid in meerwaarde in termen van efficiëntie en meerwaarde in termen van effectiviteit.

Effectiviteit

Meerwaarde van de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp ten aanzien van:

- Maatwerk: leerlingen krijgen de zorg en ondersteuning die ze nodig hebben
- Tijdigheid: Leerlingen krijgen de juiste hulp op het juiste moment
- Thuisnabij: leerlingen krijgen hulp en ondersteuning dicht bij de eigen leefomgeving
- Tevredenheid van ouders over hulp en ondersteuning
- Minder leerlingenvervoer
- Minder thuiszitters: minder leerplichtige leerlingen die 3 maanden of langer thuis zitten
- Minder leerplichtvrijstellingen
- Minder verwijzingen naar het speciaal onderwijs
- Minder verwijzingen naar gespecialiseerde jeugdzorg

Efficiëntie

Meerwaarde van samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp ten aanzien van:

- Preventie: eerder signaleren en interveniëren, zwaardere problemen voorkomen
- Minder regeldruk: minder administratieve lasten voor professionals en organisaties
- Meer ruimte voor professionals: minder ervaren werkdruk

Literatuur en documentatie

- Aarsen, E. van, Weijers, S., Walraven, M., & Bomhof, M. (2017). *Monitor samenwerkingsverbanden 2016. De voortgang van passend onderwijs volgens swv-directeuren*. Utrecht: Oberon.
- Aarsen, E. van, Exalto, E., Kooij, D., Grinten, M. van der, & Walraven, M. (2017). *Onderwijszorgarrangementen in het speciaal onderwijs in Rijnmond*. Utrecht: Oberon.
- Ansell, C. & Gash, A. (2007). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research & Theory*, 18, 543-571.
- Arum, S. & Schoorl, R. (2016). *Sociale (wijk)teams in beeld*. Utrecht: Movisie.
- Binsbergen, M. van, Koopman, P., & Lourens, J. (2020). *In één hand: specialistische jeugdhulp in het speciaal onderwijs*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- Brons, I. & Kaptein, K. (2017). *Van nul tot later als ik groot ben. Gemeenten investeren in kansen voor jongeren*. Den Haag: VWS.
- Daamen, W. (2017). *Partnerschap met ouders: wat werkt?* Utrecht: NJi.
- Deen, C. & Leeftink, M. (2018). *Hoe ervaren de samenwerkingsverbanden passend onderwijs de samenwerking met gemeenten en jeugdhulpinstellingen?* Utrecht: NJi.
- Doornenbal, J. e.a. (2017). *Inclusie door interprofessionele samenwerking. Resultaten van de proeftuinen van PACT*. Amsterdam: PACT.
- Dullaert, M. (2019). *De kracht om door te zetten: hoe kunnen we de impasse rondom thuiszitten doorbreken?* M.m.v. Gedragswerk. Den Haag: Ministerie van OCW, Ministerie van VWS.
- Eck, P. van e.a. (2018). *Thema analyse integrale cases Onderwijs-Gemeenten-Jeugdhulp*. Utrecht: Oberon. Interne publicatie consortium evaluatie passend onderwijs.
- Emerson, K., Nabatchi, T., Balogh, S. (2012). *An Integrative Framework for Collaborative Governance. Journal of Public Administration Research and Theory*, Volume 22, Issue 1, 1 January 2012, Pages 1–29
- Enden, T. van e.a. (2017). Organisatievoren en positionering van [wijk]teams. Overwegingen en ervaringen van gemeenten in beeld. IWW Integraal Werken in de Wijk.
- Friele, R. e.a. (2018). *Eerste evaluatie Jeugdwet*. Den Haag: ZonMw.
- Fullan, M. (2007). *The New Meaning of Educational Change* (4th edition). Teachers College Press 2007
- Grinten, van der M., Kooij, D., Exalto, R., & Walraven, M. (2018). *Passend onderwijs en de aansluiting met de jeugdhulp in Rotterdam*. Utrecht: Oberon.
- Grinten, M. van der, Walraven, M., Kooij, D., Bomhof, M., Smeets, E. & Ledoux, G. *Landelijke inventarisatie aansluiting onderwijs en jeugdhulp 2018*. Utrecht/Nijmegen/Amsterdam: Oberon/KBA Nijmegen/Kohnstamm Instituut.
- Hart, R. A. (1992). *Children's Participation: From Tokenism to Citizenship*. Innocenti Essays, UNICEF, Florence, Italy.
- Hupe, P.L.; E.H. Klijn (1997). *De gemeente als regisseur van het preventief jeugdbeleid*. Vakgroep Bestuurskunde Erasmus Universiteit, Rotterdam.
- Jansen, E. e.a. (2017). *Kwesties en keuzes in wijkgericht werken*. Werkplaatsen sociaal domein.
- Kieft, M. e.a. (2016). *Samenwerking in beeld*. Utrecht: Oberon.
- Kwaliteitskader Jeugd (versie 2.0, 2016). *Toepassen van de norm van de verantwoorde werktoedeling in de praktijk. Professionalisering Jeugdhulp en Jeugdbescherming*.
- Ledoux, G. & Waslander, S. (2019). *Eindrapport evaluatie passend onderwijs*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- Ledoux, G., Smeets, E. & Weijers, D. (2019) *Monitor scholen*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- Ledoux, G. & Waslander, S. (2018). *Stand van zaken Evaluatie Passend Onderwijs. Deel 4: Governance in de samenwerkingsverbanden*. Amsterdam: Consortium Evaluatie Passend onderwijs.
- Meere, F. de e.a. (2018). *Doen wat nodig is voor inwoners. Ervaringen uit de City Deal Inclusieve stad*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Meere, F. de & Los, V. (2015). *Onderwijs en jeugdzorg samen, werkt dat. Evaluatie Utrechtse pilots onderwijszorgarrangementen*. Utrecht: Verwey-Jonker-Instituut.
- Nederlands Jeugd Instituut (2018). *Verbinding onderwijs en jeugdhulp. Samenstelling van de monitor*. Utrecht NJi.
- Nederlands Jeugd Instituut (2017). *Kenniskaart Kwaliteit verbinding onderwijs en jeugdhulp. Optimale samenwerking van onderwijs en jeugdhulp*. Utrecht: NJi.
- Noordegraaf, M. Geuijien, K. en Meijer, A. (2011). *Handboek Publiek Management*. Den Haag: Booma | Lemma uitgevers.

- OCW (2015). *Passend onderwijs en zorg. Stroomschema Zorg op school*. Den Haag: OCW.
- Ogink, A. & Tesselaar, D. (2020). *Inzicht in besteding jeugdhulpmiddelen*. Utrecht: KPMG Health.
- Onderwijsraad (2014). *Samen voor een ononderbroken schoolloopbaan*. Den Haag: Onderwijsraad.
- Peeters, C. (2019). *Benchmarkanalyse uitgaven jeugdhulp in 26 gemeenten*. Utrecht: Significant.
- Peeters, R. (2018). *Mét andere ogen*. Advies voor versnelling en bestending van de samenwerking onderwijs-zorg-jeugd. I.s.m. Zunderdorp beleidsadvies en management.
- Pommer, E. & Boelhouwer, J. (2017). Overall rapportage sociaal domein 2016. Burgers (de)centraal. Den Haag: SCP.
- Proost, T. (2015). *Hoe middenmanagers intersectorale samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp organiseren*. Masterscriptie. Utrecht: USBO.
- Provan, K. & Kenis, P. (2008). Modes of Network Governance: Structure, Management, and Effectiveness. Arizona/Tilburg: University of Arizona / Tilburg University.
- Provan, K & Milward, H. (2001). *Do Networks Really Work? A framework for Evaluating Public-Sector Organizational Networks*. Public Administration Review, Jul;y/August 2001, Vol. 61, No 4.
- Rutgers, E., Hilderink, A., Venhuizen, M. & Niessen, I. (2019). *Op weg naar een optimale ontwikkeling voor ieder kind*. Utrecht: AEF.
- Schnabel, P. (2001). *Bedreven en gedreven. Een heroriëntatie op de rol van de Rijksoverheid in de samenleving*. Den Haag: SCP.
- Schuyt, C.J.M. (1995). *Kwetsbare jongeren en hun toekomst*. Rijswijk: VWS.
- Sloper, P. (2004). Facilitators and barriers for co-ordinated Multi-agency services. *Child: Care, Health & Development*, 30 (6), 571-580.
- Smeets, E., & Van Veen, D. (2018). *Samenwerking tussen onderwijs, gemeenten en jeugdhulp. Onderzoek naar succesfactoren in praktijkvoorbeelden*. Nijmegen/Zwolle: KBA Nijmegen / Hogeschool Windesheim / NCOJ.
- Smeets, E. & Van Veen, D., m.m.v. Van der Steenhoven, P. (2016). *Monitor Ondersteuningsaanbod. Ondersteuning voor leerlingen en teamleden in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs, schooljaar 2015-2016*. Nijmegen: KBA.
- Stoutjesdijk, R., & Westerbeek, K. (2016). Onbekend maakt onbemind. *Kind & Adolescent Praktijk*, 15 (1), 4-11.
- Teisman, G. (2005). *Publiek management op de grens van chaos. Over leidinggeven en organiseren in complexiteit*. Amsterdam: Academic Service.
- Veen, D. van, Huizinga, P., Steenhoven, P. van der (2017). *Monitor gemeenten en passend onderwijs. Bestuurlijk overleg en de afstemming met jeugdhulp*. Utrecht: NCOJ.
- Vriesema, I. (2018). Hulp nieuwe stijl: sámen tegen muren oplopen. Met bijdragen van Albert Jan Kruiter (Instituut voor Publieke Waarden), Hans Spigt (Jeugdzorg Nederland), Silke van Arum (Movisie). NRC, 27-03-2018.
- Widmark, C., Sandahl, C., Piuva, K., & Bergman, D. (2011). Barriers to Collaboration between Health Care, Social Services and Schools. *International Journal of Integrated Care*, 11, 1-9.
- Wienen, B., Korenromp, H., Batstra, L., & Graas, T. (2020). *Werkbaar in de klas. Het effect van samenwerking tussen ouders, leraren, maatschappelijk werk en jeugdhulp in de schoolklas*. Den Haag: NRO.
- Williamson, O.E. (1975). The Transaction Cost Economics Project. The Theory and Practice of the Governance of Contractual Relations.
- Williamson, O.E. (1981). The economics of organization: The transaction cost approach. *American Journal of Sociology*, 87(3), p. 548-575.

Bijlage 2 Methoden, respons en schalen

Respons vragenlijst samenwerkingsverbanden

Hieronder is de respons op de vragenlijst samenwerkingsverbanden te zien. De responsgroep is qua achtergrondkenmerken gelijk aan de gehele groep samenwerkingsverbanden po en vo in Nederland (de populatie).

Tabel 1. Verdeling PO en VO

	Respons	Populatie
Primair onderwijs	49%	50%
Voortgezet onderwijs	51%	50%

Tabel 2. Tabel naar regio

	Respons	Populatie
Noord	33%	33%
Midden	43%	42%
Zuid	24%	25%

Tabel 3. Verdeling naar gemeentegrootte

	Respons	Populatie
G4	6%	5%
G40	49%	44%
Overig	45%	50%

Tabel 4. Functies van respondenten (n=88)

	Percentage
Directeur	38%
Bestuurder	8%
Directeur-bestuurder	28%
Coördinator	6%
Manager	1%
Anders, namelijk	20%

Respons vragenlijst ouders

415 ouders hebben via Ouders&Onderwijs enkele vragen ingevuld over de jeugdhulp die hun kind ontving. De ouders komen uit alle regio's, maar zijn wel relatief vaak hoogopgeleid. Ook zijn de vragen iets vaker ingevuld door ouders met kinderen op de basisschool.

Tabel 5. Verdeling naar regio

	Percentage
Noord	28%
Midden	32%
Zuid	25%
Onbekend	15%

Tabel 6. Verdeling naar opleidingsniveau

	Percentage
WO en doctoraal	29%
HBO	44%
MBO	17%
Middelbare school	8%
Onbekend	3%

Tabel 7. Verdeling naar onderwijstype kind

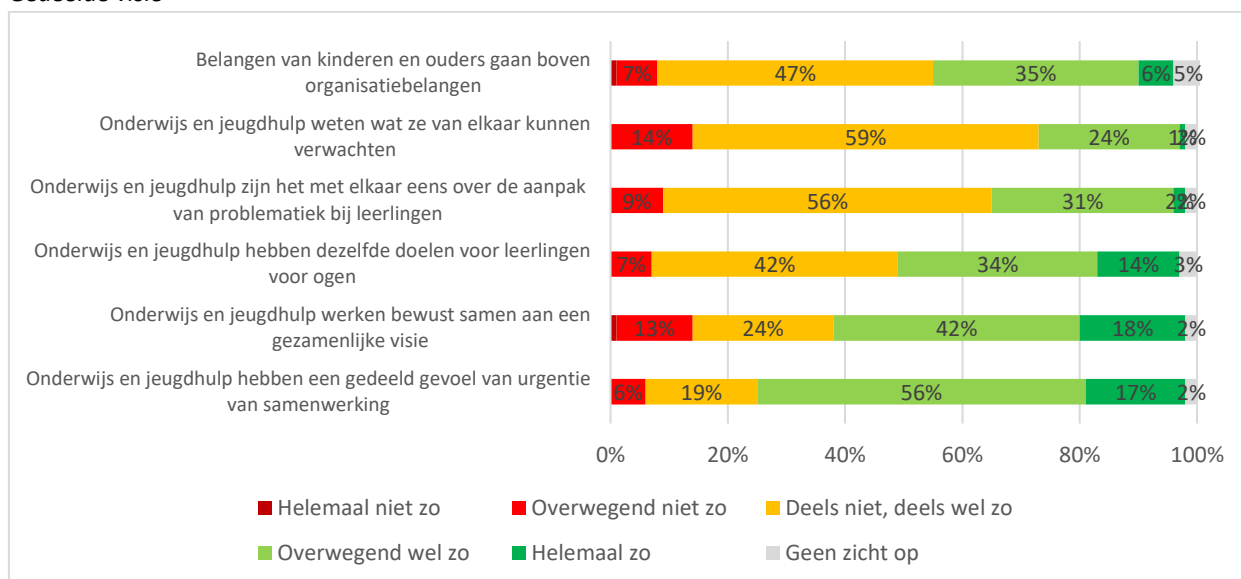
(Voortgezet) speciaal (basis) onderwijs	15%
Anders, namelijk	2%
Basischool	47%
Middelbare school	25%
Mijn kind gaat (tijdelijk) niet of beperkt naar school	11%

Schalen werkzame factoren en borging in beleid

Voor sommige onderwerpen zoals de werkzame factoren en borging in beleid zijn per onderwerp meerdere stellingen gevraagd. Op basis van de stellingen over hetzelfde onderwerp is een gemiddeld oordeel berekend. Hieronder zijn voor de schalen de stellingen – en de antwoorden van de respondenten op deze stellingen – te zien. Ook gekeken of de stellingen die bij hetzelfde onderwerp horen (zogenaamde schalen) voldoende met elkaar samenhangen. Dit laatste heet de betrouwbaarheid van de schaal, die hieronder onder elke schaal is weergegeven. Alle schalen zijn erg betrouwbaar (hoger dan 0,7 chronbachs alpha). Alleen de schaal financiën is iets minder betrouwbaar.

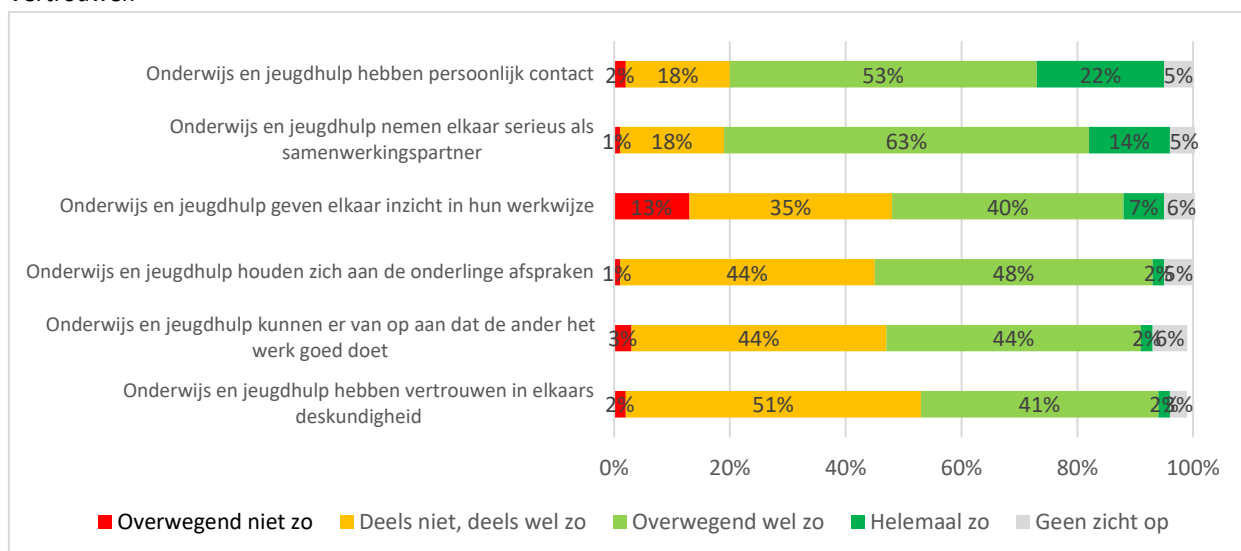
Werkzame factoren

Gedeelde visie



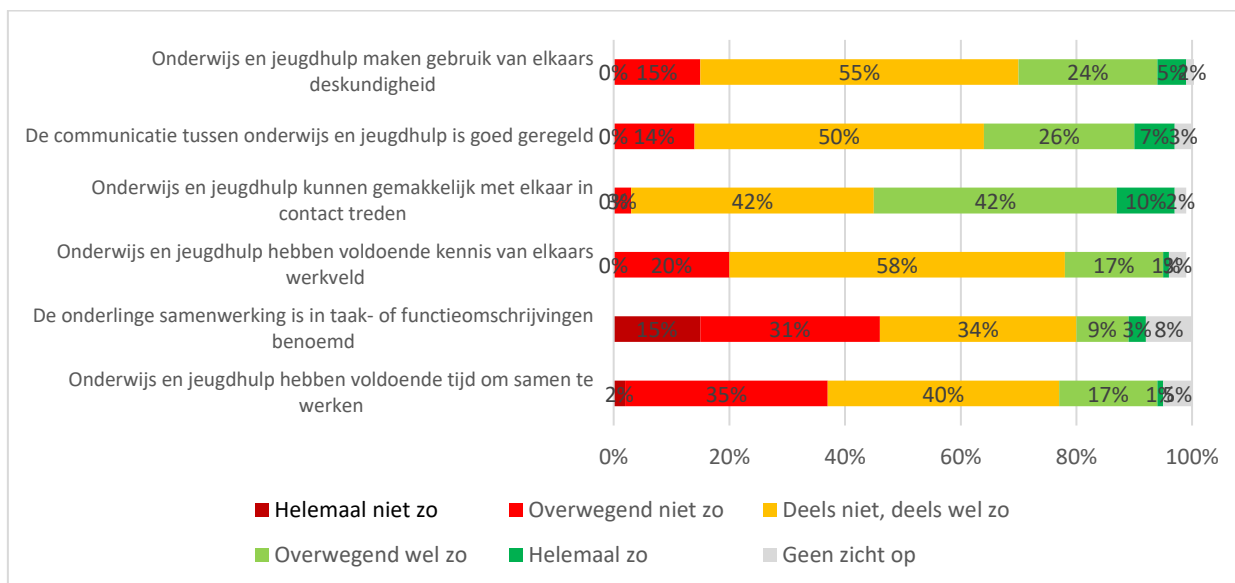
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,841	,843	6

Vertrouwen



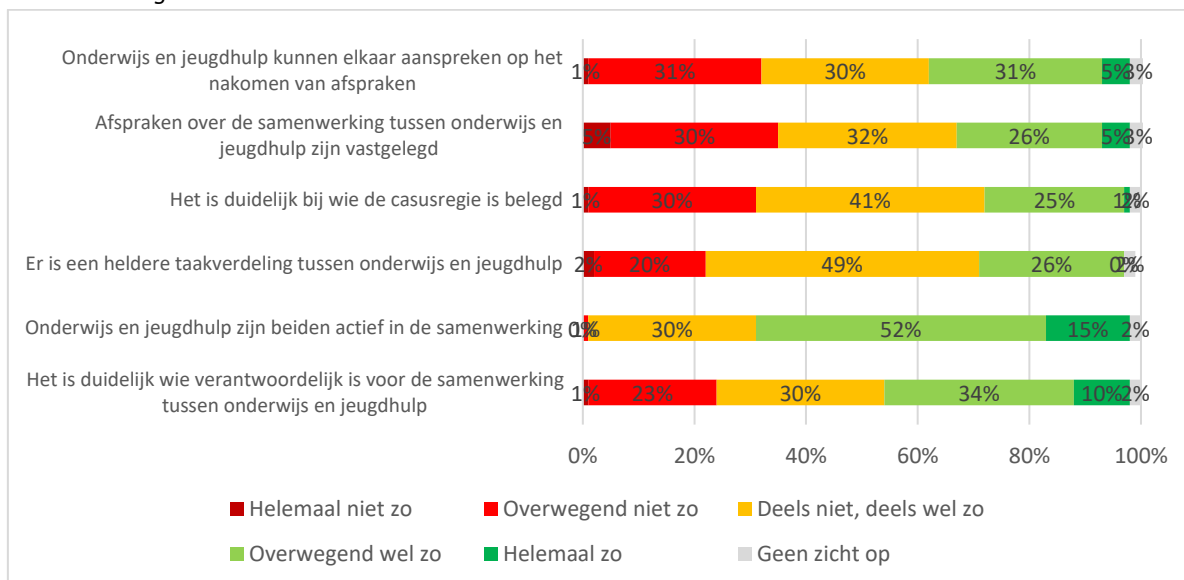
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,825	,832	6

Randvoorwaarden



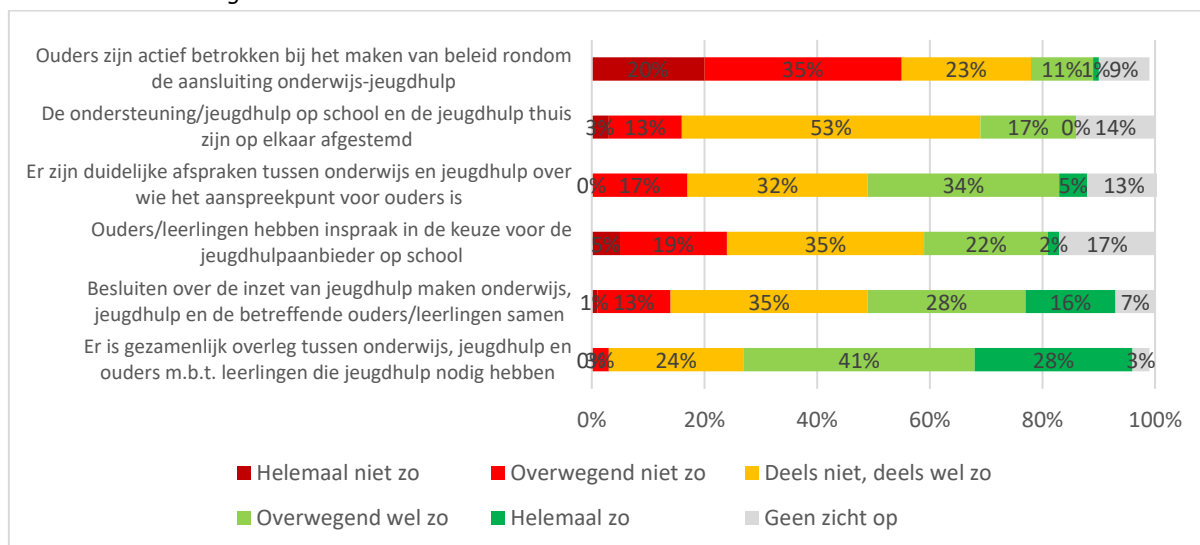
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,847	,860	6

Samenwerking



Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,840	,843	6

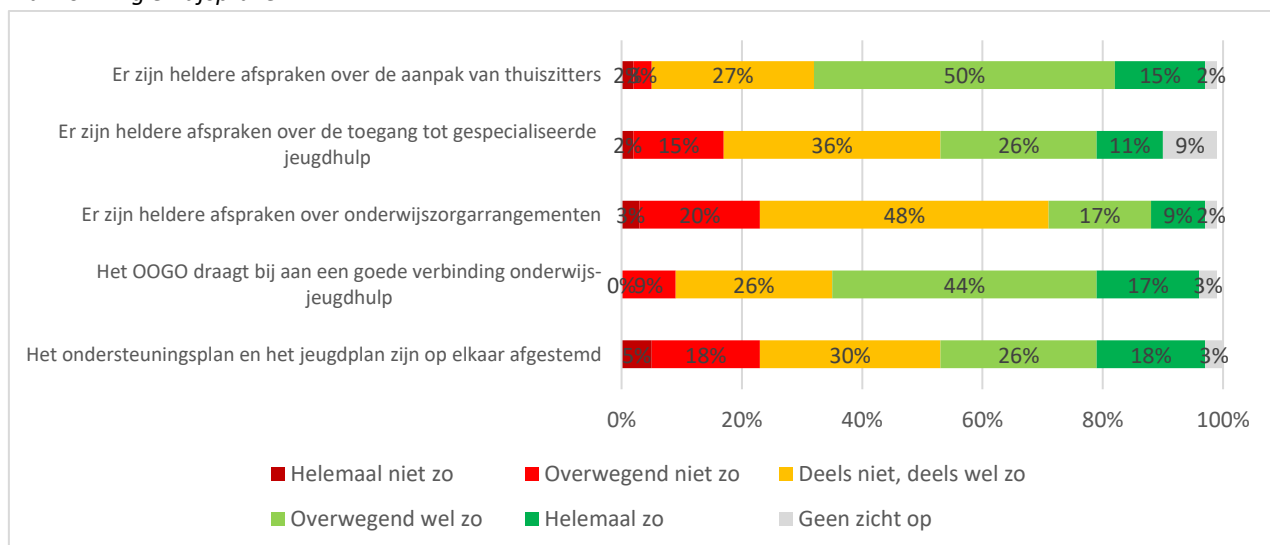
Rol ouders en leerling



Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,790	,796	6

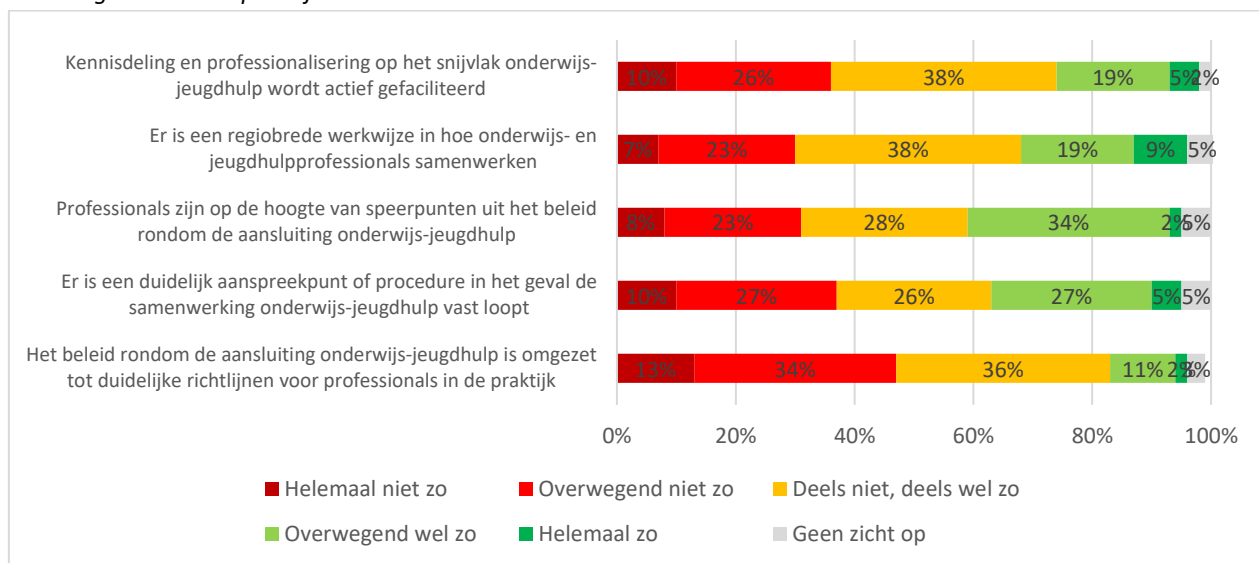
Borging

Planvorming en afspraken



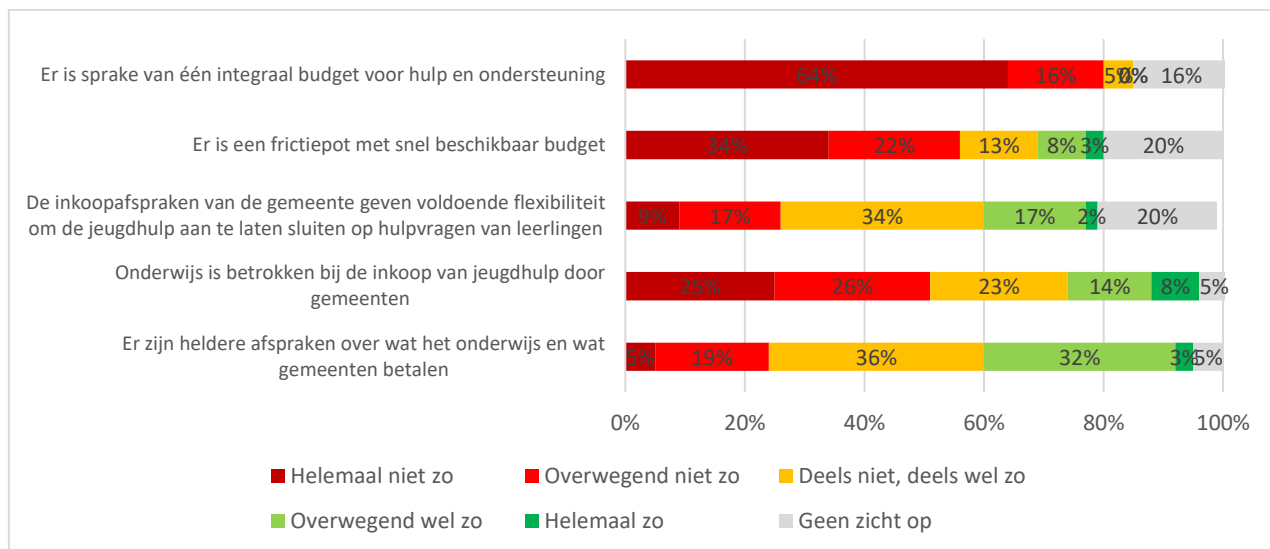
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,779	,784	5

Vertaling beleid naar praktijk



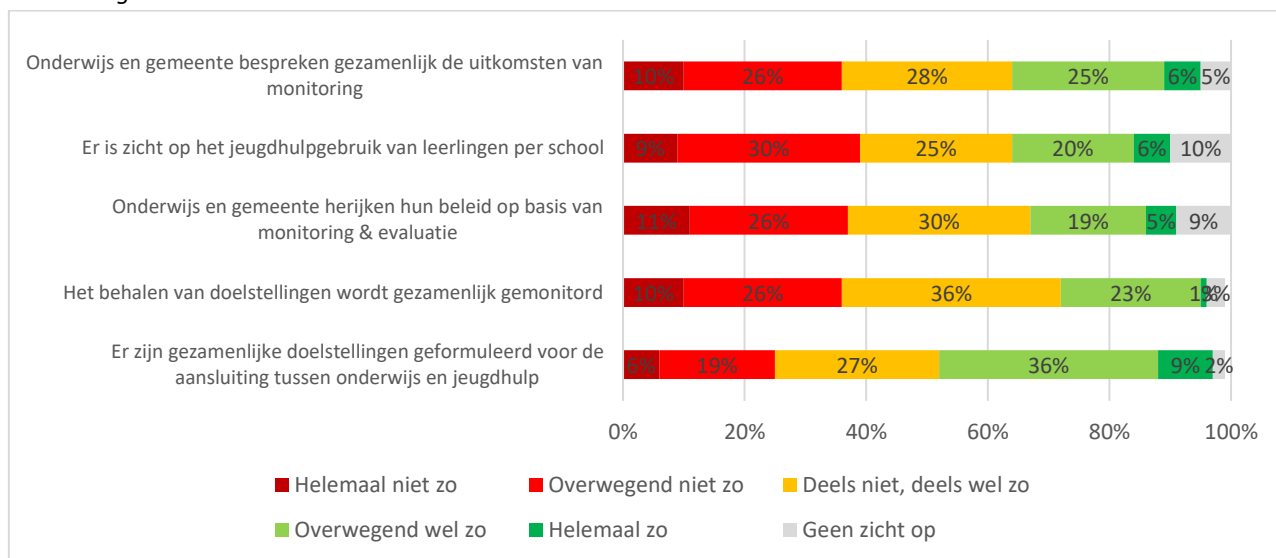
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,886	,887	5

Financiën



Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,612	,607	5

Monitoring en evaluatie



Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,894	,896	5

Bijlage 3 Vragenlijst samenwerkingsverbanden

Landelijk onderzoek aansluiting onderwijs-jeugdhulp 2021

Met dit onderzoek brengen we de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp in kaart. Een goede aansluiting speelt zich af op verschillende niveaus; in de uitvoering, in het beleid en in bestuurlijke afspraken. Waar nodig benoemen we het niveau waar de vraag over gaat.

Aan het begin van de vragenlijst kunt u aangeven hoe de huidige corona-situatie invloed heeft op de aansluiting onderwijs-jeugdhulp. In de vragen erna vragen we naar uw oordeel over de aansluiting onderwijs-jeugdhulp uitgaand van een situatie zonder corona. Als laatste vragen wij naar de aanwezigheid van verschillende werkzame factoren, en kansen die u ziet voor versterking van de aansluiting.

q90: Wat is uw functie?

(meerdere antwoorden mogelijk)

- Directeur
- Bestuurder
- Directeur bestuurder
- Coördinator
- Manager
- Anders, namelijk: _____

De aansluiting in de praktijk

De volgende vragen gaan over de aansluiting in de praktijk tussen onderwijs en jeugdhulp in uw samenwerkingsverband (in het vervolg hanteren we de term 'regio'). Het gaat om uw algemene indruk.

q92: In hoeverre heeft corona op dit moment invloed op de **aansluiting** onderwijs-jeugdhulp in de praktijk?

- Niet of zeer beperkt
- In kleine mate
- In grote mate

q93: Op welke manier heeft corona op dit moment invloed op de aansluiting onderwijs-jeugdhulp?

Meerdere antwoorden mogelijk

- Er worden minder jeugdhulpverleners in de school/klas toegelaten
- Onderwijszorgarrangementen en/of bovenschools jeugdhulpaanbod is (tijdelijk) gestopt
- Scholen verwijzen minder door naar de jeugdhulp
- Scholen verwijzen meer door naar de jeugdhulp
- Onderwijsprofessionals hebben minder tijd voor de samenwerking met jeugdhulp

- Jeugdhulpprofessionals hebben minder tijd voor de samenwerking met jeugdhulp
- De ervaren urgentie van samenwerking onderwijs-jeugdhulp is hoger
- Overleggen tussen onderwijs- en jeugdhulpprofessionals zijn makkelijker in te plannen online
- Ondersteuningsbehoeften van jongeren worden minder snel gesignaleerd
- Anders, namelijk: _____

De volgende vragen gaan over uw oordeel over de aansluiting in de praktijk tussen onderwijs en jeugdhulp in uw regio. Wij vragen om uw oordeel **uitgaand van de situatie zonder corona**.

q94: In welke fase verkeert de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp in uw regio?

- Oriëntatie: nog geen aansluiting, oriëntatie op mogelijkheden
- Start: initiatiefnemers zetten de eerste stappen
- Opbouw: aansluiting loopt
- Consolidatie: aansluiting wordt verankerd
- Geen zicht op
- Niet van toepassing

q3: Kunt u aangeven hoe de aansluiting er voor staat in het regulier en het speciaal onderwijs in uw regio? (uitgaand van de situatie zonder corona)

	Oriëntatie nog geen aansluiting, oriëntatie op de mogelijkheden	Start initiatiefnemers zetten de eerste stappen	Opbouw aansluiting loopt	Consolidatie aansluiting wordt verankerd	Geen zicht op	Niet van toepassing
Regulier onderwijs	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Speciaal onderwijs	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

q104: Welke partijen zijn in uw regio betrokken bij de aansluiting tussen jeugdhulp en onderwijs? (uitgaand van de situatie zonder corona)

	Regulier onderwijs	Speciaal onderwijs
Lokale teams*	▪	▪
Welzijnsvoorzieningen**	▪	▪

Speciaal onderwijs ○ ○ ○ ○ ○ ○

*2e lijns jeugdhulp = gespecialiseerde jeugdhulp door zorgaanbieders

q9: Komen de volgende typen onderwijszorgarrangementen* in uw regio voor in het regulier en/of speciaal onderwijs? (uitgaand van de situatie zonder corona. Meerdere antwoorden mogelijk)

	Nee	In het regulier onderwijs	In het speciaal onderwijs	Geen zicht op	Niet van toepassing
Kortdurende begeleiding of behandeling op school	■	■	■	■	■
Intensieve/langdurige begeleiding of behandeling op school	■	■	■	■	■
Een combinatie van dagbehandeling en onderwijs op school	■	■	■	■	■
Bovenschoolse arrangementen voor jongeren die vast (dreigen te) lopen in het onderwijs	■	■	■	■	■
Ondersteuning bij het terugleiden van leerlingen uit residentiële setting naar onderwijs	■	■	■	■	■
Ondersteuning bij het terugleiden van leerlingen uit (v)so en sbo naar reguliere scholen	■	■	■	■	■
Consultatie: begeleiding, advies en/of scholing van docenten vanuit jeugdhulp	■	■	■	■	■
Anders, namelijk	■	■	■	■	■

*Onderwijszorgarrangement = integrale samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp

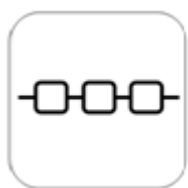
Modellen van samenwerking

De aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp kan op verschillende manieren worden vormgegeven. Hieronder treft u vier modellen aan.



Het Schottenmodel

Dit model betreft de voortzetting van de situatie van vóór de transitie. Onderwijs en jeugdhulp opereren los van elkaar, inclusief gescheiden geldstromen en gescheiden verantwoordelijkheden. Er is geen aansluiting tussen disciplines. In dit model ligt de nadruk op een heldere afbakening van rollen, taken en budgetbewaking.



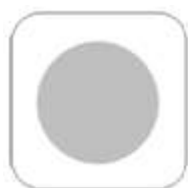
Het Ketenmodel

Dit model gaat uit van geschakelde verantwoordelijkheden, een vaste koppeling van disciplines en een vaste volgorde van handelen. Denk bijvoorbeeld aan de keten van ondersteuning – schoolmaatschappelijk werk – wijkteam – specialistische jeugdhulp. In dit model ligt de nadruk op het versterken van overgangen tussen de schakels.



Het Netwerkmodel

In het netwerkmodel draait het om de interactie tussen disciplines. Er is geen vooraf vastgelegde volgorde van handelen, partijen bepalen afhankelijk van het doel met wie zij een verbinding aangaan. In dit model ligt de nadruk op netwerkvorming en netwerksturing.



Het Integrale model

In het integrale model is sprake van één multidisciplinair team voor onderwijs en jeugdhulp, met mandaat om hulp en ondersteuning in te zetten en met een eigen budget. In dit model ligt de nadruk op handelingsruimte voor professionals en bundeling van expertise en geldstromen.

q10: Hoe zou u de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp in uw regio typeren kijkend naar kerngemeente(n) en overige gemeenten? (uitgaand van de situatie zonder corona)

	Schotten	Ketens	Netwerk	Integraal	Geen zicht op	Niet van toepassing
Kerngemeente(n)*	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Overige gemeenten	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

*Kerngemeente(n) = grootste gemeente(n) in de regio

q96: Hoe zou u de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp in uw regio typeren kijkend naar regulier onderwijs en speciaal onderwijs? (uitgaand van de situatie zonder corona)

	Schotten	Ketens	Netwerk	Integraal	Geen zicht op	Niet van toepassing
Regulier onderwijs	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Speciaal onderwijs	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

q11: In hoeverre bent u tevreden over de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp in uw regio? (uitgaand van de situatie zonder corona)

	Zeer ontevreden	Ontevreden	Niet tevreden. niet ontevreden	Tevreden	Zeer tevreden	Geen zicht op	Niet van toepassing
Kerngemeente(n)*	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Overige gemeenten	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

*Kerngemeente(n) = grootste gemeente(n) in de regio

q12: Kunt u uw antwoord kort toelichten?

Minder thuiszitters	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Minder leerplicht vrijstellingen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Minder verwijzingen naar het speciaal onderwijs	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Minder verwijzingen naar gespecialiseerde zorg	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vermindering van administratieve lasten voor professionals	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vermindering van de werkdruk voor professionals	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

q21: Welke opbrengsten ziet u nog meer in uw regio? Noem er hieronder maximaal 3.

1:

q22: 2:

q23: 3:

q100: Wat zijn voor u de grootste knelpunten in de aansluiting tussen jeugdhulp en onderwijs in uw regio? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Er zijn geen knelpunten in mijn regio
- Geen duidelijke gezamenlijke visie en/of inhoudelijke kaders voor samenwerking

- Geen vertrouwen tussen onderwijs en jeugdhulp
- Geen duidelijke rolverdeling
- Discussies over financiering
- Wachttijden en wachtlijsten bij jeugdhulp
- Weinig continuering in personeel
- Te weinig deskundigheid bij personeel
- Anders, namelijk: _____

q30: **Vervolgstappen**

Welke acties worden er momenteel **vanuit het onderwijs** ondernomen om de aansluiting met jeugdhulp in uw regio te versterken? Noem er hieronder maximaal 3.

1:

q31: 2:

q32: 3:

q33: Welke **kansen** ziet u verder nog om de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp in uw regio te versterken? Noem er hieronder maximaal 3.

1:

q34: 2:

q35: 3:

q101: Wat heeft uw samenwerkingsverband nodig om deze **kansen te benutten**? Noem hieronder maximaal 3 behoeften.

1:

q102: 2:

q103: 3:

q91: Heeft u verder nog opmerkingen ten aanzien van dit onderwerp?

Dat was de laatste vraag van de vragenlijst.

Klik op 'antwoorden versturen' om de vragenlijst af te sluiten.

U kunt dan niet meer terug naar de vragenlijst.

Hartelijk dank voor uw medewerking!

Bijlage 4 Vragen ouders

Fijn dat je meedoet aan deze peiling!

Er zijn best veel kinderen die op school of thuis jeugdhulp krijgen. Met jeugdhulp bedoelen we alle soorten zorg of hulp aan kinderen die vanuit de Jeugdwet door de gemeente worden betaald. Bijvoorbeeld opvoedondersteuning, een gesprek met een jeugdcoach of maatschappelijk werker of begeleiding bij psychische problemen of een stoornis. Zorg vanuit de zorgverzekering, zoals de huisarts, fysiotherapie of kinderarts valt hier niet onder. De jeugdhulp kan door de ouder of kind zelf zijn gevraagd, maar ook vanuit school georganiseerd zijn in bijvoorbeeld een onderwijszorgarrangement. We willen graag meer weten over de samenwerking tussen jeugdhulp en onderwijs en de ervaringen van ouders. Daarover gaat deze peiling.

Onderzoeksbureau Oberon voert in 2021 een landelijk verdiependonderzoek uit naar deze aansluiting en neemt daarin vanuit deze peiling ook de mening van ouders mee. Ook voor Ouders & Onderwijs is het nuttig om meer te weten te komen over de ervaringen van ouders.

Deze peiling is bedoeld voor ouders die het afgelopen jaar te maken hebben gehad met jeugdhulp voor hun kind, zoals hierboven omschreven.

Klik op verder om naar de eerste vraag te gaan.

1. Heeft (één van) jouw kind(eren) het afgelopen jaar jeugdhulp gekregen? SR
Het gaat hier om preventie, ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en ouders onder gemeentelijke verantwoordelijkheid bij opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen (vanuit de Jeugdwet via de gemeente)
 - Ja
 - Nee = screen out
 - Weet ik niet = screen out

Screen out (panel): Helaas val je niet binnen de doelgroep voor deze peiling. We horen graag je mening weer bij een volgende peiling.

Screen out (open link): Helaas val je niet binnen de doelgroep voor deze peiling.

Deze peiling is uitgezet vanuit het Landelijk Ouderpanel. Met dit online panel brengt Ouders & Onderwijs de mening en ervaringen van ouders over het huidige onderwijs in kaart. Ouders & Onderwijs neemt die informatie mee in gesprekken en contacten met professionals, overheid en politiek. En we verbeteren de beschikbare informatie over opvoeden en onderwijs. Doe je ook mee?

- Ja, ik meld me aan voor het Landelijk Ouderpanel à naar aanmeldpagina
- Ik wil graag meer informatie à naar www.oudersenonderwijs.nl/landelijk-ouderpanel
- Nee, bedankt à www.oudersenonderwijs.nl

2. Hoe intensief was of is de jeugdhulp die je kind krijgt?
Met intensief bedoelen we hoe zwaar/langdurig de ontvangen zorg is of was.
 - Heel intensief
 - Een beetje intensief
 - Neutraal
 - Niet echt intensief
 - Helemaal niet intensief

3. Wie heeft het initiatief genomen of advies voor jeugdhulp gegeven? Meerdere antwoorden mogelijk
 - Wij als ouders
 - De school
 - De schoolarts
 - Zorgprofessional, zoals huisarts of kinderarts
 - Het sociaalwijkteam van de gemeente
 - Jeugdzorg/Raad voor Kinderbescherming/Veilig Thuis
 - Anders, namelijk OPEN

4. In hoeverre ben je tevreden met de ontvangen jeugdhulp?
 - Heel tevreden
 - Tevreden
 - Neutraal
 - Ontevreden
 - Heel ontevreden

5. Licht je antwoord toe. OPEN

6. Kon je zelf kiezen welke jeugdhulporganisatie jouw kind zou helpen?
 - Ja
 - Gedeeltelijk
 - Nee

7. Indien antwoord vorige vraag is nee/gedeeltelijk. Wie maakte(n) de uiteindelijke beslissing? Meerdere antwoorden mogelijk
 - Gemeente
 - School
 - Jeugdhulporganisatie
 - Ouders
 - Voogd
 - Jurist/advocaat/rechter
 - Anders, namelijk OPEN

8. Had je een duidelijk aanspreekpunt bij de jeugdhulporganisatie?
 - Ja
 - Nee

Samenwerking onderwijs en jeugdhulp

9. Naar welke school gaat je kind?
 - Basisschool

- Middelbare school
 - Speciaal (basis) onderwijs
 - Voortgezet speciaal onderwijs
 - MBO
 - Mijn kind gaat (tijdelijk) niet naar school
 - Anders, namelijk OPEN
10. Was de school op de hoogte van het jeugdhulptraject?
- Ja (door naar volgende vraag)
 - Nee (door naar vraag 17)
 - Weet ik niet (door naar vraag 17)
11. Vindt of vond de jeugdhulp plaats op school?
- Ja
 - Gedeeltelijk
 - Nee
12. In hoeverre ben je tevreden met de samenwerking tussen jeugdhulp en de school van je kind? (met duimpjes)
- Heel tevreden
 - Tevreden
 - Neutraal
 - Ontevreden
 - Heel ontevreden
13. Licht je antwoord toe. OPEN
14. Hierna volgen een aantal stellingen over jouw ervaringen met de afstemming of samenwerking tussen de school van je kind en jeugdhulp. Geef aan in hoeverre je het met de stelling eens bent. Stellingen SR (met duimpjes) met antwoordcategorieën: Helemaal mee eens, mee eens, neutraal, niet mee eens, helemaal niet mee eens, weet ik niet
- a. De jeugdhulporganisatie en de school stemden met elkaar af over de hulp aan mijn kind
 - b. Er was voldoende gezamenlijk overleg tussen de school, jeugdhulp en mij
 - c. Mijn wensen en behoeften werden serieus genomen door school en jeugdhulp
 - d. Mijn kind en ik werden voldoende betrokken bij de uitvoering van de jeugdhulp
 - e. Besluiten over de inzet van jeugdhulp werden gezamenlijk door de school, jeugdhulp en mij genomen
 - f. Er was een duidelijk aanspreekpunt bij vragen over de samenwerking tussen school en jeugdhulp
 - g. De samenwerking tussen school en jeugdhulp heeft mijn kind in zijn ontwikkeling geholpen
15. Wat ging er goed in het jeugdhulptraject en de samenwerking met school? OPEN
16. Wat miste je in het jeugdhulptraject en de samenwerking met school? OPEN (door naar eindpagina of extra vragen open vragenlijst)
17. Wil je nog iets kwijt over de samenwerking jeugdhulp en onderwijs? Laat het hieronder weten.

Extra vragen alleen voor mensen die de vragen via een open link invulden

18. Tot slot hebben we nog een paar korte vragen over jou. Ik ben een ...
- Man
 - Vrouw
 - Wil ik niet zeggen
19. Wat is jouw hoogst genoten opleiding? Deze hoeft niet afgerond te zijn.
- Geen onderwijs/basisonderwijs
 - Lager onderwijs (LBO/MAVO/VMBO)
 - MBO
 - HAVO
 - VWO
 - HBO
 - Universiteit
 - Wil ik niet zeggen
20. Wat zijn de vier cijfers van je postcode? OPEN
21. Wat is je culturele achtergrond?
- Nederlandse
 - Westerse
 - Antilliaanse/Arubaanse
 - Surinaamse
 - Marokkaanse
 - Turkse
 - Oost-Europese
 - Aziatische
 - Overig, niet westers
 - Anders, namelijk: open
 - Wil ik niet zeggen

Bedankt voor je deelname aan deze peiling!

Eindpagina (panel):

Bedankt voor je deelname aan dit onderzoek! Klik na het invullen van onderstaande vraag op verder om je antwoorden op te slaan. Je wordt dan doorgestuurd naar de veel gestelde vragen over corona op de website van Ouders & Onderwijs.

Wat vond je van deze vragenlijst? SR (met duimpjes)

Heel goed, goed, neutraal, slecht, heel slecht

Bijlage 5 Gespreksleidraad

Toelichting op het onderzoek

Oberon voert in 2021 een landelijk verdiepingsonderzoek uit naar de aansluiting tussen jeugdhulp en passend onderwijs. In 2018 heeft Oberon als onderdeel van de evaluatie passend onderwijs een landelijk beeld geschetst van de vormgeving van de aansluiting. Ondertussen heeft de aansluiting onderwijs-jeugdhulp steeds meer aandacht gekregen en zijn partijen lokaal en regionaal aan het werk geslagen om de verbinding te versterken. Dit maakt dat er behoefte is aan inzicht in de voortgang op de aansluiting, maar ook behoefte aan concrete kansen om de aansluiting verder te helpen. Dit landelijke onderzoek brengt de stand van het land anno 2021 in beeld en richt zich op werkzame factoren, verschijningsvormen en kansen voor versterking voor uitvoerders, beleidsmakers en bestuurders. Als onderdeel van het onderzoek voeren we verdiepende panelgesprekken met samenwerkingsverbanden, schoolbestuurders, scholen, gemeenten en jeugdhulpaanbieders. Het doel van de panelgesprekken is om verdiepende informatie op te halen over de werkzame factoren en kansen voor versterking van de aansluiting onderwijs-jeugdhulp. Hieronder kunt u de gespreksleidraad vinden met onderwerpen die aan bod komen. Naast de panelgesprekken zetten we ook een enquête onder samenwerkingsverbanden passend onderwijs op en vo uit.

Oberon voert het onderzoek uit voor de samenwerkingsverbanden passend onderwijs uit de G4. Het onderzoek wordt mogelijk gemaakt door subsidie van het ministerie van OCW. De uitkomsten van het onderzoek zijn rond de zomer 2021 beschikbaar.

1. Introductie onderzoek en kennismaking

Deel 1: Werkzame factoren in de aansluiting van onderwijs en jeugdhulp

2. Wat zijn effectieve voorbeelden van **samenwerking** tussen onderwijs en jeugdhulp?
 - a. Wat levert het op?
 - b. Wat maakt het effectief c.q. wat zijn werkzame factoren?
 - c. Wat is nodig om de werkzame factoren tot stand te brengen?
3. Hoe ziet een effectief **integraal aanbod** van onderwijs en jeugdhulp eruit?
 - a. Wat levert het aanbod op?
 - b. Wat maakt het effectief c.q. wat zijn werkzame factoren?
 - c. Wat is nodig om de werkzame factoren tot stand te brengen?

Deel 2: Kansen voor versterking in de aansluiting van onderwijs en jeugdhulp

4. Wat zijn **kansen** om de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp verder te versterken?
5. Wat is **nodig** om dit te realiseren?
 - a. Uitvoering: wat hebben onderwijs- en jeugdhulpprofessionals hiervoor nodig?
 - b. Beleid: hoe kunnen samenwerkingsverbanden en gemeenten in beleid ruimte en randvoorwaarden creëren?
 - c. Bestuur: hoe kan de aansluiting bestuurlijk geborgd worden in afspraken tussen onderwijs en gemeenten?

Oberon

Postbus 1423, 3500 BK Utrecht

t 030 230 60 90 | f 030 230 60 80

info@oberon.eu | www.oberon.eu

Utrecht, september 2021

In opdracht van de G4 samenwerkingsverbanden passend onderwijs
Mogelijk gemaakt met onderzoeksubsidie van het ministerie van OCW

